

Zpráva o kontrole projektů v programu VISK2 v r. 2010 Stručný přehled naplňování programu VISK2 v r. 2011

1. Kontroly projektů VISK 2 za rok 2010

Bylo zkontrolováno 17 projektů realizovaných s dotací Ministerstva kultury ČR (MK ČR) v podprogramu VISK2 za rok 2010 (2 v r. 2010, 13 v roce 2011, 2 v lednu r. 2012). Kontroly provedla garantka podprogramu. Kontrolován nebyl projekt Národní knihovny ČR (NK ČR): kurzy Základní informační gramotnosti (žadoucí je kontrola MK ČR). Z kontrol byly pořízeny záznamy o zjištěných skutečnostech ve dvou originálních exemplářích: pro knihovnu, jejíž projekt byl prověřován, a pro MK ČR. Kopie záznamů je uložena v Koordinačním centru VISK v Národní knihovně. Kontrola byla zaměřena na **věcné plnění projektu**, není tedy kontrolou ekonomickou ani ji nenahrazuje.

Ve vzdělávacích centrech krajských knihoven byly poskytovány vzdělávací služby knihovníkům v kraji již desátý rok. Jde o služby s tradicí a většinou velmi dobře hodnocené, vykonávané ovšem v rozdílné kvantitě. Počítačové učebny byly i v r. 2010 využívány ke vzdělávání v programu VISK2 (= základní a nástavbové kurzy počítačové/informační gramotnosti a také kurzy expertní). **V rámci podprogramu VISK2 nerealizovaly v r. 2010 žádné vzdělávací projekty Středočeská vědecká knihovna v Kladně (SVKKL), Studijní a vědecká knihovna Hradec Králové (SVKHK), Krajská knihovna Pardubice (KKP).** V učebnách probíhaly také další specializační a expertní kurzy z oblasti IT pro knihovníky z krajů, zaměstnance krajských knihoven, kurzy pro veřejnost, event. pro partnerské a spolupracující instituce či orgány veřejné správy apod. Využití učeben je stále poměrně velmi dobré.

Dotací z programu VISK2 byly v r. 2010 podpořeny i vzdělávací projekty **Národní technické knihovny (NTK), Univerzitní knihovny Západočeské univerzity v Plzni (UK ZČU) a Národní lékařské knihovny (NLK).** Zmíněné knihovny jsou zapojeny v systému vzdělávání knihovníků veřejných knihoven jednak expertními kurzy resortními (NLK), jednak projekty určenými pracovníkům knihoven bez rozdílu velikosti, typu či resortu (NTK, UK ZČU); vzdělávání knihovníků v oblasti IT realizují dlouhodobě a pravidelně. Dále byly podpořeny projekty **Vysokého učení technického v Brně (VUTBR) a Kabinetu informačních studií a knihovnictví FF Masarykovy univerzity v Brně (KISK FF MU),** které do vzdělávání knihovníků v rámci programu VISK vstoupily nově; KISK FF MU zajímavým e-learningovým kurzem angličtiny pro knihovníky. Tento e-kurz je velmi pozitivně hodnocen a těší se velkému zájmu odborné veřejnosti. Bylo vytvořeno 9 výukových modulů angličtiny pro knihovníky v prostředí LMS Moodle. Do prvního běhu se přihlásilo 61 zájemců, z nichž 42 úspěšně studium uzavřelo s certifikátem. Následně byl kurz otevřen ještě 3x (v současné době probíhá tedy 4. běh). Celkem je k lednu 2012 evidováno cca 250 frekventantů, poptávka po kurzu je ovšem téměř dvojnásobná. 53% účastníků jsou zaměstnanci městských knihoven z větších i menších měst, 10% krajských knihoven, 20% specializovaných a 17% univerzitních knihoven z celé České republiky.

Zjištěné skutečnosti:

- Vzhledem k nižší přidělené dotaci byly v **redukovaném rozsahu realizován projekt MZK.**
- Bylo realizováno **81 kurzů základů informační/počítačové gramotnosti** v rozsahu **974 hodin** a **33 kurzů expertních v rozsahu 256 hodin.** Alespoň jeden z modulů v kurzech základů informační/počítačové gramotnosti absolvovalo **929 z 959 frekventantů z 225 knihoven** a **517 frekventantů** se účastnilo kurzů expertních.

Celkem tedy vzděláváním v oblasti IT v programu VISK 2 prošlo na různé úrovni **1446 knihovníků**, odučeno bylo **1230 hodin**. **Pokračoval pokles** odučených hodin i účastníků/absolventů kurzů základní počítačové/informační gramotnosti. **Zájem o základní kurzy stále klesá**, ve většině vzdělávacích center se již vyučují téměř výlučně kurzy nástavbové.

- V r. 2010 se dále dařilo omezovat dlouhodobý negativní jev: neúčast přihlášených zájemců na kurzech bez předchozí omluvy. Několik případů se však přesto vyskytlo, ty jsou uvedeny v dílčích kontrolních zprávách s doporučením **nápravy v zájmu ekonomické efektivity vzdělávání**.
- **S kurzy trvale panuje obecná spokojenost** (se zcela ojedinělými výjimkami), a to ve všech knihovnách, jak dokazují hodnotící ankety účastníků.
- Většina krajských knihoven nemá bližší informace o event. certifikaci absolventů kurzů informační/počítačové gramotnosti. Situace se však významně zlepšila v průběhu let 2010 – 2011, kdy měla část knihoven možnost využít bezplatné certifikace na úrovni ECDL Start v projektu Unie zaměstnavatelských svazů „Zvýšení adaptability zaměstnanců působících v sekci Kultura“.
- Při kontrolách projektů za r. 2010 nebyly zjištěny žádné zásadní nedostatky při realizaci projektů; drobné nedostatky v dokumentaci jsou uvedeny v dílčích kontrolních zprávách, které obdrželo MK ČR; jednotlivé knihovny byly vyzvány k nápravě.
- Cíl programu VISK 2 byl v roce 2010 postupně naplňován; konečného cíle programu, tj. stavu, kdy v každé knihovně bude alespoň jeden počítačově/informačně gramotný knihovník, však stále dosaženo nebylo: všechny knihovny nejsou dosud automatizovány, resp. připojeny k internetu; stále zůstává určitý okruh dobrovolných/neprofesionálních knihovníků, resp. jejich zřizovatelů, kteří o zvýšení kompetencí v této oblasti nemají zájem. Jde však již o malou část především nejmenších knihoven.
- Sekce vzdělávání SKIP (zastoupena jsou zde všechna krajská vzdělávací centra) provedla v r. 2010 **průzkum stavu počítačové/informační gramotnosti knihovníků v kraji**, který poskytl tuto informaci o **799 profesionálních (veřejných) knihovnách a 4763 dobrovolných (veřejných) knihovnách**. Počítačová gramotnost byla v šetření vztažena k minimálnímu standardu ECDL
- Byly zjištěny tyto skutečnosti:
 - **na úrovni ECDL má alespoň jednoho pracovníka 237 profesionálních knihoven (necelých 30% knihoven) a 358 dobrovolných knihoven (7,5%); na úrovni ECDL START má alespoň jednoho pracovníka 540 (68%) profesionálních knihoven, 2561 (54%) dobrovolných knihoven; nižší úroveň (resp. počítačová ngramotnost): 22 (necelá 3%) profesionálních knihoven, 1844 (cca 39%) dobrovolných knihoven**
 - **Profesionální knihovníci:** počítačová gramotnost na úrovni ECDL 662 osob, na úrovni ECDL START 1962 osob
 - **Dobrovolní knihovníci:** počítačová gramotnost na úrovni ECDL 281 osob; na úrovni ECDL START 2635 osob
 - **Nižší úroveň (resp. počítačová ngramotnost): 153 profesionálních a 1241 dobrovolných knihovníků**
- **Ve VISK2 získalo počítačovou gramotnost: 1687 profesionálních knihovníků (930 jinými cestami) a 652 dobrovolných knihovníků (2282 jinými cestami); počítačově ngramotných (resp. s nižší gramotností než je standard ECDL START) zůstává ještě stále 153 profesionálních knihovníků (22 knihoven)**

- **Zájem o doplnění počítačové gramotnosti na úroveň ECDL: 433 profesionálních a 99 dobrovolných knihovníků**
- **Zájem o doplnění počítačové gramotnosti na úroveň ECDL START: 402 profesionálních a 391 dobrovolných knihovníků**
- **Celkově tedy včetně nespecifikovaných zájemců o další vzdělávání v oblasti počítačové gramotnosti: 1066 profesionálních a 1565 dobrovolných knihovníků; cca 700 dobrovolných knihovníků nemá zájem o získání kompetencí v oblasti ICT.**
- **Základní počítačové gramotnosti v intencích podprogramu bylo dosaženo v Karlovarském kraji;** základní počítačovou gramotnost mohou potřebovat pouze potenciální noví dobrovolní knihovníci **a 10 zájemců o dokončení ECDL z řad profesionálních knihovníků** (dosažení se předpokládá v r. 2011). Předpoklad naplnění cíle VISK2 je, pokud jde o knihovny zřizované obcemi a městy, též v kraji Praha, zřejmě jen výjimečně lze očekávat event. počítačovou negramotnost; v Praze je pouze 39 veřejných knihoven, z toho 22 profesionálních a pouze 17 neprofesionálních knihoven. Přesné podklady z MKP však bohužel nejsou k dispozici, knihovna jako jediná se šetření nezúčastnila.
- **Závěry:**
 - **Profesionální knihovny již téměř naplnily cíl VISK2** v r. 2011 ve VISK2 a projektu UZS – bude pravděpodobně až na výjimky dokončeno). Profesionální knihovníci bohužel nepovažují za důležitý minimální standard ECDL; obvykle není zájem o ACCESS, za postačující považují moduly 2,3,4,7 a úroveň ECDL START.
 - **Pro počítačovou gramotnost profesionálních knihovníků měl rozhodující význam programu VISK2**
 - **Profesionální knihovníci si dále zvyšují svou počítačovou gramotnost velmi diferencovaně;** rozdíly souvisí s velikostí aglomerace; jsou však také velké rozdíly v naplňování hlavních cílů programu VISK2 mezi kraji, cíl beze zbytku splnily pouze dva kraje (viz výše).
 - **Dobrovolní knihovníci jsou ještě z téměř 40% počítačově nezpůsobilí; velká část z nich však nemá zájem doplnit si počítačovou gramotnost; cíle programu VISK2 je zde dosaženo z necelých dvou třetin;** dobrovolní knihovníci získávají počítačovou gramotnost většinou jinými cestami než v programu VISK2.
 - **Lepší výsledky v počítačové gramotnosti dobrovolných knihovníků jsou v krajích, kde se vzdělávání „přibližuje“ posluchačům** (realizuje se např. v pověřených knihovnách, v mikroregionech apod.)
 - **Absolutní naplnění hlavního cíle VISK2 v dobrovolných knihovnách bude souviset významně s generační/personální výměnou knihovníků.**
- **Doporučení:**
 - Dosáhnout během roku 2011 hlavního cíle VISK2 ve všech profesionálních knihovnách.
 - Urychleně detailně zmapovat počítačovou gramotnost v neprofesionálních knihovnách v krajích.
 - Soustředit kurzy 2011 – 2012 v maximální míře na uspokojení deklarovaného zájmu o zvýšení počítačové gramotnosti, zvláště v neprofesionálních knihovnách v kraji.

- V rámci průzkumu věkové, vzdělanostní a platové situace (NK) ověřit stav počítačové gramotnosti v dobrovolných knihovnách v ČR a tím naplnění cílů VISK2.
- Upravit priority a zaměření VISK2 od r. 2013.
- Začít v krajích rasantněji pořádat specializované a expertní kurzy v oblasti IT
- **„Pravidla a podmínky pro vzdělávací centra a projekty“**, jak je připravila Sekce vzdělávání SKIP, jsou zveřejněna na webové stránce programu VISK2, viz: http://visk.nkp.cz/2008/VISK2_Pravidla_MKCR.doc

2. Stručný přehled výsledků projektů VISK2 za rok 2011 (dle předložených zpráv)

V roce **2011** byly v **91 kurzu** základů informační/počítačové gramotnosti odučeny celkem **1136 hodiny**, a ve **28 expertních kurzech 198 hodin**. Jde o mírný nárůst **kurzů základů** informační/počítačové gramotnosti proti předchozímu roku v obou parametrech; pokud jde o **kurzy expertní**, je naopak třeba konstatovat mírný pokles v obou parametrech. Situaci jistě ovlivnil rozsáhlý vzdělávací projekt UZS (viz níže), který byl zaměřen též na expertní vzdělávání v oblasti ICT. Alespoň jeden z modulů v kurzech základů informační/počítačové gramotnosti **absolvovalo kolem 930 účastníků**, což je téměř totožný počet jako v r. 2010 (přesné číslo nelze uvést, neboť v závěrečných zprávách některé knihovny údaj nevedly) z **minimálně 213 knihoven** (údaj opět neuveden ve všech zprávách), což je opět srovnatelný počet s r. 2010, a **606** frekventantů (zvýšení oproti r. 2010) se účastnilo **kurzů expertních**. Celkem tedy face-to-face vzděláváním v oblasti IT v programu VISK2 prošlo úspěšně na různé úrovni kolem **1530 knihovníků**, odučeno bylo celkem **1334 hodin**, což znamená velmi mírný nárůst celkového **objemu výuky**. **Zohledníme-li ovšem také studium e-learningových kurzů, půjde pravděpodobně o výrazný nárůst**; v počtu absolventů o desítky, možná stovky; u rozsahu výuky nelze vzhledem k individuálním rozdílům v délce studia hodnověrně stanovit. V roce 2011 přibyly dva e-learningové kurzy NLK (42 absolventů) a další kurzy mimo program VISK2; využívány jsou hojně též starší e-learningové kurzy vzniklé s podporou z VISK2. E-learningové kurzy se stávají nedílnou součástí celoživotního vzdělávání knihovníků a jejich počet pomalu, ale trvale roste.

I v roce 2011 a počátkem roku 2012 ovlivnil situaci ve vzdělávání rozsáhlý projekt „Zvýšení adaptability zaměstnanců působících v sekci Kultura“ Unie zaměstnavatelských svazů, který zahrnoval kurzy počítačové gramotnosti v rozsahu ECDL START i desítky dalších kurzů z oblasti IT včetně kurzů vysoce expertních. Tohoto vzdělávání se zúčastnily desítky pracovníků veřejných knihoven, především městských a krajských, některých muzeí, galerií a výzkumných institucí. Řada z nich získala také příslušný certifikát.

Další směřování podprogramu VISK2 by mělo být připraveno dle výše zmíněných výsledků šetření počítačové gramotnosti i dalších zjištění a trendů v roce 2012.

24.2.2012

Zlata Houšková, garant podprogramu